

سیدنا محمد رسول اللہ ﷺ

دانشگاه شهید چمران
دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی
گروه علوم تربیتی

عنوان:

رجحان های همسر گزینی در دانشجویان دختر و پسر با تأکید بر قومیت های (کرد،

بختیاری و عرب زبان) دانشگاه شهید چمران اهواز

استاد راهنما:

دکتر غلامرضا رجبی

استاد مشاور:

دکتر رضا خجسته مهر

نگارش:

مریم ابراهیمی

اسفند ۱۳۸۸

«چکیده پایان نامه»

نام خانوادگی: ابراهیمی نوبندگانی	نام: مریم
عنوان پایان نامه: رجحان های همسرگزینی در دانشجویان دختر و پسر با تأکید بر قومیت های (کرد، بختیاری و عرب زبان) دانشگاه شهید چمران اهواز.	
استاد راهنما: دکتر غلامرضا رجبی	
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: مشاوره خانواده
تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۸۸/۱۲/۲۳	تعداد صفحات: ۱۲۲
محل تحصیل (دانشگاه): شهید چمران اهواز	
دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی	
کلید واژه‌ها: انتخاب همسر، رجحان های همسرگزینی، قومیت	
<p>چکیده: پژوهش حاضر به منظور بررسی و مقایسه ی رجحان های همسرگزینی در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید چمران اهواز با سه قومیت کرد، بختیاری و عرب زبان دانشگاه شهید چمران اهواز به صورت تصادفی ساده به منظور ساخت و اعتبار یابی پرسشنامه رجحان های همسرگزینی انتخاب شدند. نتایج به دست آمده از روش آماری تحلیل عاملی (تحلیل مؤلفه های اصلی) و چرخش واریماکس، در مرحله مقدماتی، هشت عامل (ویژگی های رفتاری، مهارت های اجتماعی، ویژگی های ظاهری، سازگاری با شرایط و ...) که روی هم ۶۷/۳۲ درصد واریانس را تبیین نمود، نشان داد. ضرایب روایی و پایایی برای کل پرسشنامه و عامل های استخراج شده رضایت بخش بودند. در مرحله دوم نمونه گیری، ۶۰۰ دانشجوی (از شش دانشکده) با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند و پرسشنامه رجحان های همسرگزینی را تکمیل نمودند. برای بررسی روایی ابزار از روش تحلیل مؤلفه های اصلی (چرخش واریماکس) و از روش های آماری ناپارامتریک برای بررسی سؤال های تحقیق استفاده شد. با استفاده از روش آماری تحلیل مؤلفه های اصلی (چرخش واریماکس) نه عامل (ویژگی های رفتاری، ویژگی های ظاهری و ...) به دست آمد که روی هم ۶۰/۹۷٪ واریانس را تبیین نمود. همچنین نتایج به دست آمده نشان داد که : بین میانگین رجحان های همسرگزینی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز تفاوت معنی داری وجود دارد. همچنین بین رجحان های همسرگزینی دختران و پسران و سه قومیت کرد، بختیاری و عرب زبان دانشگاه شهید چمران اهواز تفاوت معنی داری وجود دارد.</p>	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات	
۱.....	مقدمه.....
۷.....	بیان مسأله.....
۱۰.....	ضرورت و اهمیت پژوهش.....
۱۱.....	سؤال های تحقیق.....
۱۲.....	تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها.....
۱۲.....	تعریف مفهومی معیار های انتخاب همسر.....
۱۲.....	تعریف مفهومی قومیت.....
۱۲.....	تعریف عملیاتی معیار های انتخاب همسر.....
۱۲.....	تعریف عملیاتی قومیت.....
فصل دوم: پیشینه تحقیق	
۱۳.....	مقدمه.....
۱۳.....	ازدواج.....
۱۴.....	انتخاب همسر.....
۱۴.....	۱- اصل ازدواج فوری یا ضروری.....
۱۴.....	۲- اصل جستجو برای یافتن بهترین.....
۱۴.....	۳- اصل تعادل.....
۱۵.....	۴- اصل معیار های متفاوت.....
۱۵.....	۵- اصل پاداش یا جبران.....

تأثیر فرهنگ بر انتخاب همسر.....	۱۶
شیوه های همسرگزینی در جوامع مختلف.....	۱۸
نظریه های مربوط به همسرگزینی.....	۲۰
(۱) نظریه تکاملی.....	۲۰
۱-۱ نظریه سرمایه گذاری والدینی.....	۲۲
۲-۱ نظریه راهبردهای جنسی.....	۲۴
۳-۱ نظریه نسبیت جنسی.....	۲۷
۲- نظریه ساختار اجتماعی.....	۲۹
۳- نظریه همسان همسری.....	۳۴
۳-۱ شباهت فیزیکی.....	۳۵
۳-۲ شباهت جمعیت شناختی.....	۳۶
۳-۳ شباهت نگرش ها، ارزش ها و علایق.....	۳۶
۴- نظریه تکمیل نیازها.....	۳۸
۵- نظریه مجاورت.....	۳۹
۶- نظریه های فردگرایی.....	۴۱
پیشینه ی تحقیق.....	۴۲
تحقیقات انجام شده در داخل کشور.....	۴۲
تحقیقات انجام شده در خارج از کشور.....	۴۳

فصل سوم: روش پژوهش

مقدمه.....	۶۲
نوع تحقیق.....	۶۲
جامعه، نمونه و روش نمونه گیری در مرحله مقدماتی تحقیق.....	۶۲

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری در مرحله اصلی تحقیق.....	۶۳
ابزار پژوهش.....	۶۶
پایایی پرسشنامه رجحان‌های همسرگزینی در مرحله مقدماتی.....	۶۶
روایی سازه پرسشنامه رجحان‌های همسرگزینی در مرحله مقدماتی.....	۶۸
پایایی پرسشنامه رجحان‌های همسرگزینی در مرحله اصلی.....	۷۲
روایی سازه پرسشنامه رجحان‌های همسرگزینی در مرحله اصلی.....	۷۳
روش اجرا.....	۷۷
روش‌های آماری.....	۷۷

فصل چهارم: یافته‌ها

مقدمه.....	۷۹
یافته‌های توصیفی در مرحله مقدماتی تحقیق.....	۷۹
یافته‌های توصیفی در مرحله اصلی تحقیق.....	۸۱
یافته‌های مربوط به سؤال‌های تحقیق.....	۸۸

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

مقدمه.....	۹۷
سؤال اول: رجحان‌های همسرگزینی در میان دانشجویان کدامند؟.....	۹۷
سؤال دوم: آیا رجحان‌های همسرگزینی در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت دارد؟.....	۹۹
سؤال سوم: آیا رجحان‌های همسرگزینی در بین دانشجویان با قومیت‌های کرد، بختیاری و عرب زبان تفاوت دارد؟.....	۱۰۴
جمع‌بندی کلی.....	۱۰۸
محدودیت‌های تحقیق.....	۱۰۸
پیشنهادها.....	۱۰۹

فهرست جداول

- جدول ۱-۳. فراوانی و درصد فراوانی دانشجویان ۱۱ دانشکده به تفکیک جنسیت..... ۶۴
- جدول ۲-۳. فراوانی و درصد دانشجویان نمونه دانشکده ها به تفکیک جنسیت در مرحله اصلی تحقیق..... ۶۶
- جدول ۳-۳. ضرایب پایایی آلفای کرونباخ عامل های هشتگانه و نمره کل پرسشنامه در مرحله مقدماتی (۱۰۰ نفر)..... ۶۷
- جدول ۴-۳. ماتریس عاملی چرخش یافته واریماکس پرسشنامه رجحان های همسرگزینی با هشت عامل در مرحله مقدماتی..... ۶۹
- جدول ۵-۳. همبستگی بین عوامل استخراج شده و هریک از عوامل با نمره کل پرسشنامه در مرحله مقدماتی..... ۷۱
- جدول ۶-۳. ضرایب پایایی آلفای کرونباخ عامل های نه گانه در کل نمونه و به تفکیک جنسیت در مرحله اصلی (۶۰۰ نفر)..... ۷۲
- جدول ۷-۳. بارهای عاملی چرخش یافته واریماکس پرسشنامه رجحان های همسرگزینی با نه عامل در مرحله اصلی (۶۰۰ نفر)..... ۷۴
- جدول ۸-۳. همبستگی بین عوامل و هریک از عوامل با نمره کل پرسشنامه در مرحله اصلی..... ۷۶
- جدول ۱-۴. میانگین، انحراف معیار، خطای معیار میانگین، حداقل و حداکثر نمره عامل های هشتگانه و نمره کل پرسشنامه در مرحله مقدماتی (۱۰۰ نفر)..... ۷۹
- جدول ۲-۴. میانگین، انحراف معیار، خطای معیار میانگین، حداقل و حداکثر نمره ماده های پرسشنامه رجحان های همسرگزینی در مرحله مقدماتی (۱۰۰ نفر)..... ۸۰
- جدول ۳-۴. میانگین، انحراف معیار و خطای معیار میانگین پرسشنامه رجحان های همسرگزینی در کل نمونه در مرحله اصلی..... ۸۱

- جدول ۴-۴. میانگین، انحراف معیار، خطای معیار میانگین، حداقل و حداکثر نمره ماده های پرسشنامه رجحان های همسرگزینی در مرحله اصلی (۶۰۰ نفر)..... ۸۲
- جدول ۴-۵. میانگین، انحراف معیار و خطای معیار میانگین پرسشنامه رجحان های همسرگزینی در کل نمونه به تفکیک جنسیت..... ۸۳
- جدول ۴-۶. میانگین و انحراف معیار ماده های پرسشنامه رجحان های همسرگزینی به تفکیک جنسیت (دختر و پسر)..... ۸۴
- جدول ۴-۷. میانگین، انحراف معیار و خطای معیار میانگین پرسشنامه رجحان های همسرگزینی به تفکیک قومیت (کرد، عرب زبان و بختیاری)..... ۸۵
- جدول ۴-۸. میانگین و انحراف معیار ماده های پرسشنامه رجحان های همسرگزینی به تفکیک قومیت (کرد، عرب زبان و بختیاری)..... ۸۷
- جدول ۴-۹. نتایج آزمون همگنی واریانس لوین در عامل های نه گانه و نمره کل پرسشنامه بر حسب جنس و قومیت..... ۸۸
- جدول ۴-۱۰. نتایج آزمون فریدمن را در عامل های نه گانه..... ۸۹
- جدول ۴-۱۱. نتایج مقایسه های جفتی آزمون ویلکاکسون (Wilcoxon) در عامل های نه گانه..... ۹۰
- جدول ۴-۱۲. نتایج آزمون یو-من ویتنی (Mann-Whitney-U) در عامل های نه گانه و نمره ی کل پرسشنامه بر حسب جنس..... ۹۱
- ۴-۱۳. نتایج آزمون کروسکال - والایس (Kruskal - Wallis) در عامل های نه گانه و نمره ی کل پرسشنامه بر حسب قومیت..... ۹۳

۱۴-۴. نتایج آزمون یو-من ویتنی (Mann- Whitney- U) در چهار عامل بر

حسب قومیت..... ۹۴

مقدمه

خانواده یک نظام اجتماعی طبیعی است که ویژگی های خاص خود را دارد. در چنین نظامی، افراد به وسیله علائق و دلبستگی های عاطفی نیرومند، دیرپا و متقابل به یکدیگر متصل شده اند. ویژگی تمام خانواده ها، محبت، وفاداری و تداوم عضویت است. همین ویژگی هاست که آن را از سایر نظام های اجتماعی متمایز می سازد (گلدنبرگ و گلدنبرگ^۱، ۲۰۰۰، ترجمه: برواتی، نقشبندی و ارجمند، ۱۳۸۶).

انتخاب همسر^۲ به عنوان اولین قدم در تشکیل خانواده به حساب می آید که به عنوان فرآیند انتخاب فرد دیگری از جنس مخالف (همسر آینده) تعریف می گردد (یونیس^۳، ۲۰۰۸). انتخاب همسر، فرآیند جستجوی منظمی است که در آن افراد، همسران بالقوه را یک به یک مورد ارزیابی قرار می دهند سپس براساس ترجیحات بخصوصی که دارند همسر ایده آل خود را انتخاب می نمایند. در واقع، همسر گزینی، فرآیندی است شامل بررسی و سنجیدن ویژگی ها و جایگاه همسر آینده از جنبه های گوناگونی مانند، ویژگی های ظاهری، درآمد، جایگاه اقتصادی - اجتماعی، سطح تحصیلات، جایگاه شغلی، جایگاه خانوادگی و مانند آن و مجموعه ی این ویژگی هاست که رفتار انتخاب همسر را شکل می دهند (چن^۴، ۲۰۰۵).

همسرگزینی مرد و زن مقدمه ای برای تشکیل خانواده است. به عقیده اریکسون^۵ (۱۹۶۸)، در آغاز بزرگسالی، رشد روانی- اجتماعی در جهت حل بحران صمیمیت یا انزوا هدایت می شود. در این مرحله فرد توانایی ایجاد روابط صمیمی و پایدار که بر وابستگی آزاد، تعهد عمیق، اعتماد، محبت و حمایت و در نتیجه تشکیل خانواده است را به دست می آورد. به عقیده ی او برخی از بزرگسالان

1-Goldenberg, & Goldenberg

2- mate selection

3- Unis

4- Chen

5- Erikson

توانایی وارد شدن به یک رابطه ی صمیمی را ندارند؛ در نتیجه در خود فرو می روند و منزوی می شوند (ویلفرید و زندن^۱، ۱۹۹۶، ترجمه: گنجی، ۱۳۸۷).

از این رو، اظهار علاقه ی زن و مرد به یکدیگر، نهایتاً به پیوند سیستم های ارزشی آنها، ویژگی های شخصی و مهارت آن ها در عشق ورزیدن و ورود به یک رابطه ی مشترک می انجامد. هر طرف احتیاجاتی دارد و برای بر آوردن آنها، معمولاً بدون آگاهی هوشیارانه از این نیازها، به دیگری چشم دارد (بارکر^۲، ۱۹۸۶، ترجمه: دهقانی و دهقانی، ۱۳۸۶). به عبارت دیگر، همسرگزینی یکی از مسایلی است که انسان ها و بیشتر حیوان ها در آن سهیم هستند؛ زیرا تولید مثل موفق در انتخاب طبیعی که به منظور بقای نسل انجام می گیرد به عنوان یک امر اساسی به شمار می رود. طاووس ماده از بین طاووس های نر جذاب دست به انتخاب می زند؛ فیل های ماده از بین فیل های نر، فیلی را انتخاب می کند که بیشترین جذابیت و قدرت آسیب رسانی را داشته باشد. با این حال، انسان ها در این زمینه جزء اقلیت ها محسوب می شوند، زیرا برای نود و پنج درصد از پستانداران در نظام خانوادگی و ازدواج مسئولیتی برای نگهداری فرزندان وجود ندارد ولی در نوع انسان، زنان و مردان در زمینه ازدواج، هر دو نسبت به یکدیگر مسئولیت دارند (گری^۳، ۲۰۰۰).

امروزه ازدواج، مشروعیت و عمومیت خود را در تمامی جوامع به اثبات رسانده است و انسان با انتخاب همسر، شخص معینی را به صورت رسمی شریک زندگی خود می سازد (دژکام، ۱۳۸۷). این فرآیند به عنوان یک پدیده جهانی رایج در بیشتر جوامع محسوب می شود و در طی دهه های اخیر در دو حیطة جامعه شناسی و دانش خانواده، سؤالات زیادی در زمینه معیارهای انتخاب همسر و خصوصیاتى که هر فرد ترجیح می دهد در همسر آینده اش وجود داشته باشد؛ مطرح گردیده است. برخی از این سؤالات مطرح شده از این قرار است: زنان و مردان چگونه دست به انتخاب همسر

1 - Wilfrid, & Zanden

2 - Barker

3 - Geary

می زنند؟ چه معیار هایی در انتخاب همسر از اهمیت بیشتری برخوردار است؟ آیا این معیار ها تحت تأثیر سن، جنس، تحصیلات، نژاد، قومیت، فرهنگ و محیط دچار تغییر می شوند؟ (پارمر^۱، ۱۹۹۸). چرا برخی از افراد مورد توجه جنس مخالف قرار می گیرند در حالیکه برخی دیگر نادیده انگاشته می شوند؟ در دهه های اخیر این گونه پرسش ها در مورد معیار های انتخاب همسر به عنوان یکی از موضوعات مورد علاقه ی بسیاری از پژوهش ها در سراسر دنیا می باشند (مایرز^۲، ۲۰۰۸).

به طور کلی، مطالعات انجام شده نشان می دهد برخی ویژگی ها مانند: جذابیت فیزیکی، جایگاه اقتصادی- اجتماعی، هوش، خصوصیات مانند صداقت و یکرنگی، دارا بودن شخصیت متعادل و مطلوب و شوخ طبعی بیشترین تأثیر را بر همسرگزینی انسان ها دارد (باس و بارنز^۳، ۱۹۸۶). علاوه بر این، انتخاب همسر بر مبنای عوامل مختلفی مانند خصوصیات شخصیتی، عشق، جذابیت فیزیکی، اقتصاد، فرهنگ و مذهب شکل می گیرد (یونیس، ۲۰۰۸). بسیاری از تحقیقات بیان کرده اند که انتخاب همسر بیانگر ارزش های شخصی و فرهنگی، آمادگی برای ازدواج، هورمون ها، عقاید و تجربیات مذهبی، زمینه های تاریخی و سیاسی و جایگاه اقتصادی و شرایط محیطی می باشد (هانکو، مستر و سابینی^۴، ۲۰۰۴؛ هامون و اینگولدسبی^۵، ۲۰۰۳؛ جف و چاکون^۶، ۱۹۹۵). به نقل از یونیس، ۲۰۰۸). به طور کلی، انتخاب همسر در ادامه ی تمایل طبیعی فرد به معاشرت و ارتباط با جنس مخالف، اشتیاق به ارضای نقش جنسی، تأکید بر ایده آل ها و واقعیت ها، تمایل به نزدیک شدن به جنس مخالف، ایجاد همدلی و احترام، مراقبت و مسئولیت، اعتبار و وظیفه شناسی دو جانبه است (بیابانگرد، ۱۳۸۵).

1 - Parmer

2 - Myers

3 - Buss, & Barnes

4 - Hanko, Master, & Sabini

5 - Hamon, & Ingoldsby

6 - Jaff, & Chacon

هنگام شناخت فرآیند انتخاب همسر باید به ویژگی های فردی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی توجه خاصی مبذول شود زیرا که چنین ویژگی هایی بر فرآیند همسرگزینی انسان ها تأثیر می گذارند. به طور مثال، تحقیقات نشان می دهد که رجحان های همسرگزینی سیاه پوستان با سفید پوستان، آسیایی ها و لاتینی های ساکن در آمریکا با یکدیگر تفاوت دارد (سورا^۱، ۱۹۹۰؛ استاپلز^۲، ۱۹۸۵؛ پارمر و تام^۳، ۱۹۹۲، به نقل از مایرز، ۲۰۰۸). به علاوه درجه ی ارزیابی یک فرد از ویژگی های خودش و شرایط مطلوبی که به عنوان یک همسر می تواند داشته باشد، ممکن است بر معیارهایی که این شخص که در هنگام انتخاب همسر مورد توجه قرار می دهد، تأثیر بگذارد. برای مثال، ریگان^۴ (۱۹۹۸، به نقل از چن، ۲۰۰۵) دریافت که زنان و مردانی که از لحاظ درجه بندی خصوصیتی مانند جایگاه اجتماعی و مورد پسند بودن، به خودشان رتبه ی بالایی داده بودند؛ بیشتر کسانی را به عنوان شریک زندگی خود انتخاب می کردند که از لحاظ این ویژگی ها با خودشان مشابه باشد. او دریافت که زنانی که خودشان را از لحاظ ویژگی هایی مثل جایگاه اجتماعی، هوش و موقعیت خانوادگی در درجات بالایی رتبه بندی کرده بودند، ترجیح می دادند همسر آینده شان از لحاظ این ویژگی ها در سطح بالاتری از خودشان قرار داشته باشد. همچنین، افرادی که خودانگاره ی مثبتی داشتند، توصیفات مثبتی نیز از همسر ایده آل خود ارائه می دادند. باید توجه داشت که در شروع افراد ممکن است به انتخاب همسری با ویژگی های معینی تمایل داشته باشند اما قادر به یافتن چنین فردی که راضی به ازدواج با آنان باشد، نباشند. برای مثال، زمانی که فردی با داشتن ویژگی هایی که کمتر مورد پسند است، خواهان ازدواج با فردی باشد که در سطح بالاتری از خودش قرار دارد؛ معمولاً در یافتن چنین همسری که راضی به ازدواج با او باشد دچار مشکل می شود. همچنین، گاهی اوقات شرایط باعث می شود افراد نتوانند همسری با دارا بودن ویژگی های مطلوب و

1 - Surra

2- Staples

3- Parmer, & Tam

4 - Regan

مورد نظر خویش انتخاب کنند. به طور مثال، در طول تاریخ، اختیار زنان برای پیشقدم شدن در امر انتخاب همسر خارج از عرف به حساب می آمده است؛ همان گونه که امروزه این امر کاملاً معمول نیست (مایرز، ۲۰۰۸).

مطالعات نشان می دهد که رجحان های همسرگزینی بستگی به نوع روابطی دارد که افراد دنبال می کنند. به نظر می رسد هم زنان و هم مردان در روابط کوتاه مدت نسبت به روابط بلند مدت، تأکید بیشتری بر زیبایی های جسمی دارند (مانر، رویی و گنزاگا^۱، ۲۰۰۸).

در طی دهه های اخیر، شیوه هایی که مردم به وسیله آن دست به انتخاب همسر می زنند به طرز فزاینده ای تغییر پیدا کرده است. قرن بیستم بیشتر از هر قرن دیگری با تغییرات اساسی و بی سابقه در تاریخ زندگی بشر همراه بوده است. در اوایل این قرن ماشین ها جز جنبه های عادی و روزمره زندگی بشر شدند و در نیمه دوم این قرن، رایانه وارد زندگی انسان ها شد. قرارهای اینترنتی، سکس مجازی و سندرم ایدز، باعث ایجاد تغییراتی در چشم انداز همسرگزینی انسان ها گردید. ورود زنان به بازار کار، بالا رفتن آگاهی مردم نسبت به مسائل مختلف، به وجود آمدن مشکلاتی مثل آزار جنسی، هتک ناموس، همسر آزاری و ده ها نمونه از این گونه مسائل باعث ایجاد تغییراتی در نحوه ی ارزیابی فرضیه هایی در مورد زنان و مردان گردید (باس، شاکلفورد، کریک پاتریک و لارسن^۲، ۲۰۰۱).

فرآیند همسرگزینی از آغاز تاریخ بشر تاکنون دگرگونی ها و شکل های زیادی به خود دیده است (نصرآبادی، ۱۳۸۷). در بسیاری از جوامع، به خصوص جوامع غربی، تصمیم گیری های والدین در امر ازدواج کاملاً کم رنگ شده است و افراد آزادی بیشتری در امر انتخاب همسر دارند یکی از دلایل این امر به خاطر ایجاد شدن تغییراتی در باورها و آداب و رسوم های مردم می باشد (چن، ۲۰۰۵).

1- Maner, Rouby, & Gonzaga

2 - Shackelford, kirickpatrik, & Larsen

در گذشته همسرگزینی در ایران به شدت تحت فشار اجتماعی بر اساس محاسبه و منطق بود. انتخاب همسر نه بر اساس میل و علاقه دو طرف به ازدواج، بلکه به دلیل جبر اجتماعی صورت می گرفت. در جامعه ای که فردیت مطرح نبود؛ علایق فردی نیز ارزشی نداشتند. برای دختر ازدواج مرحله ای بود که از نقش دختر مجردی که در خانه پدر زندگی می کرد به نقش کدبانوی منزل برسد. پایگاه اجتماعی دختر مجرد در خانه پدر نامشخص بود تنها راه ارتقای پایگاه اجتماعی، ازدواج بود؛ هر چند که زن متأهل معمولاً تحت تسلط مادر شوهر بود و شوهر نیز بر وی اعمال قدرت می کرد، اما برای آن جامعه ازدواج تنها امکان کسب یک نقش اجتماعی قابل قبول بود. مردها نیز مجبور به ازدواج بودند، زیرا اداره ی خانه در عین حال محل تولید مثل نیز بود، بدون وجود زن که قسمتی از کارها را برعهده گیرد امکان نداشت. با ازدواج، مرد مجرد تبدیل به مرد متأهل می شد که اهمیت اجتماعی بالاتری از مرد مجرد داشت (اعزازی، ۱۳۸۵). اما امروزه تسلط والدین در تصمیم گیری برای ازدواج کاهش یافته و فرزندان استقلال بیشتری برای انتخاب همسر دارند که معمولاً اساس انتخاب آن ها بر عشق و احساسات رمانتیک گذاشته می شود (چن، ۲۰۰۵).

فرآیند انتخاب همسر یکی از مهمترین و اغلب دشوارترین مرحله برای بسیاری از بزرگسالان جوان محسوب می شود. تعداد اندکی از دیگر انتخابات انسان ممکن است به این صورت سرنوشت ساز و دارای نتایجی تأثیر گذار به درازای یک عمر زندگی باشند (کوب، لارسن و واتسون^۱، ۲۰۰۳).

فهمیدن اینکه افراد چگونه یکدیگر را انتخاب می کنند و شناخت ویژگی هایی که می تواند موفقیت یک رابطه را پیش بینی کند؛ یکی از روش های بنیادی برای کاهش نرخ طلاق در کشورهای مختلف است. به عبارت دیگر، اگر ما در شروع کار و قبل از اینکه افراد وارد زندگی

1- Cobb, Larson, & Watson

زناشویی شوند بتوانیم اشتباهات را شناسایی کنیم بسیار آسان تر است از اینکه بعداً سعی در جبران آن ها داشته باشیم (لثو^۱، ۲۰۰۹).

برای بررسی ریشه های روان شناختی انتخاب همسر و هم چنین برای شناسایی عواملی مانند رابطه ی تبادلی، عوامل فرهنگی و تاریخی و ساختار اجتماعی، نظریه های متفاوتی بیان شده است، که همه ی آن ها می توانند مکمل یکدیگر باشند و برای فهم بیشتر چگونگی فرآیند انتخاب همسر انسان ها، مورد استفاده قرار گیرند.

بیان مسأله

ازدواج مهمترین مرحله در زندگی انسان محسوب می شود که تحت تأثیر شرایط و عوامل مختلفی قرار می گیرد و می تواند فرآیند زندگی انسان ها را در مسیر هدایت شده و یا در مسیری قرار دهد که دچار مشکل و بحران شوند. این اقدام ممکن است تمام زندگی فرد را از نو پایه ریزی کند و یا آن را خراب سازد. ممکن است شخصیت فرد را بنا کند و یا متلاشی سازد، می تواند باعث رشد فرد یا باعث شکست و افسردگی او گردد (دژکام، ۱۳۸۶). هنگام تصمیم گیری برای انتخاب همسر، افراد با موقعیت های گوناگونی روبرو می شوند. در یک شرایط ایده آل، افراد ممکن است همسری را انتخاب نمایند که بتواند برای آن ها محیط حمایت کننده ی دوستانه و مطمئنی فراهم نماید. با این حال، شواهد نشان می دهد که برخی از افراد در به دست آوردن همسری مطابق با ایده آل های خود موفق هستند و برخی دیگر نه، که پیامد چنین انتخابی، نارضایتی های زناشویی بعدی و در نتیجه طلاق است (برومباگ^۲، ۲۰۰۷). شواهد عینی در جامعه حاضر نشان می دهد که فرآیند انتخاب همسر با پاره ای از مشکلات روبرو است و به موازات تغییرات ساختاری مستمر و پیچیده شدن جامعه، بر تنوع و حجم این گونه مشکلات افزوده می شود. بسیاری از متقاضیان طلاق، دلیل تصمیم خود را وقوع اشتباه در مرحله انتخاب همسر قلمداد می کنند و این خود دلیل گویایی

1- Luo

2- Brumbaugh

بر اهمیت و حساسیت این مرحله است. این مشکلات در جامعه‌ی ما به دلیل بافت سنتی و مذهبی و انتظارات خاص فرهنگی، جلوه‌ی آشکارتری یافته و حساسیت‌های بیشتری را برانگیخته است (نصرآبادی، ۱۳۸۷). از آن جا که برای دستیابی به یک زندگی سراسر صلح و سازش و آرامش، انتخاب همسر حساسترین و مهمترین وظیفه هر انسانی است؛ در نتیجه باید با تأمل دقیق و آگاهانه انتخاب درستی داشته باشیم (لئو، ۲۰۰۹).

فرآیند همسرگزینی در دوره‌های مختلف یکسان نمی‌باشد و ملاک‌های جدید رایج می‌شوند و یا یک سری از ملاک‌ها از بین می‌روند. باس و همکاران (۲۰۰۱) نشان دادند که در طول پنجاه و هفت سال گذشته یک سری تغییرات در ارزش‌های جامعه به وجود آمده است. یعنی، زنان نسبت به گذشته اهمیت بیشتری را برای زیبایی‌های جسمی در انتخاب همسر قایل هستند، همچنین، آنان توجه بیشتری را به جذب همسری با داشتن چشم انداز مالی خوب دارند. از سوی دیگر، مردان اهمیت بیشتری به داشتن همسری با دارا بودن مهارت‌های خانه‌داری می‌دهند، جذابیت متقابل و عشق اهمیت بالاتری را برای هر دو جنس پیدا کرده است و گذشت زمان تغییرات زیادی را در کیفیت تفاوت‌های همسرگزینی در بین زنان و مردان به وجود آورده است اما برخی از ملاک‌ها با گذشت زمان همچنان اهمیت خود را حفظ کرده‌اند. این امر نشان می‌دهد که در هر جامعه‌ای یک سری ارزش‌های خاص وجود دارد که بر فرآیند همسرگزینی تأثیر می‌گذارد. بنابراین بررسی این ارزش‌ها در زمینه انتخاب همسر دارای اهمیت است.

ادبیات مربوط به همسرگزینی نشان می‌دهد که روان‌شناسان جنبه‌های مختلفی را در این زمینه مورد ملاحظه قرار داده‌اند، مانند شیوه‌هایی که انسانها بر اساس آن دست به انتخاب همسر می‌زنند (ایگلی و وود^۱، ۱۹۹۹؛ کنریک^۲، ۱۹۹۴)؛ معیارهایی که زنان و مردان در همسر آینده خود

1- Eagly, & Wood

2 -Kenrick

جستجو می کنند (باس و بارنز، ۱۹۸۶؛ باس، ۱۹۸۹). همه ی این تحقیقات بر وجود تفاوت هایی در معیار های همسر گزینی بین زنان و مردان اذعان داشته اند.

فینگولد^۱ (۱۹۹۰) دریافت مردان بیشتر از زنان به زیبایی و جوانی همسر آینده ی خود توجه نشان می دهند؛ به طوری که، این معیار را ضروری ترین ویژگی برای انتخاب همسر ایده آل خود دانسته اند. در حالیکه برای زنان میزان درآمد همسر آینده از اهمیت بیشتری برخوردار است (مایرز، ۲۰۰۸). در بسیاری از مطالعات مشاهده می شود که زنان بیش از مردان به عشق علاقه مندند و در آن مهارت دارند (سیمون و ایوانز^۲، ۱۹۹۲). لازم به ذکر است که تفاوت های رجحان های همسرگزینی زنان و مردان در زمینه خصوصیات دیگری نیز وجود دارد. به طور مثال، باس (۱۹۸۹) دریافت که زنان برای ویژگی های شخصیتی که بر وجود اخلاق نیکو، مهربانی و قدرت درک بالای مردان اشاره می کنند، اهمیت بیشتری قائل هستند.

همچنین، تحقیقات بین فرهنگی مختلفی که در زمینه انتخاب همسر صورت گرفته است نشان می دهد که جنسیت و فرهنگ دو عامل تأثیر گذار بر چگونگی ارزش گذاری افراد در زمینه ترجیحات همسر گزینی (باس، ۱۹۸۹؛ تورومورن و اسپریچر^۳، ۲۰۰۳؛ هاتفیلد^۴ و اسپریچر، ۱۹۹۵) و چگونگی نگرش افراد در زمینه عشق، روابط جنسی، صمیمیت و انتخاب همسر می باشد (مدورا، لارسن، هورتاکسو و دیو^۵، ۲۰۰۳).

اگر چه تحقیقاتی که در آمریکا و دیگر کشورهای غربی انجام گرفته اطلاعات مهمی را در ارتباط با تفاوت های جنسی و فرهنگی بر انتخاب همسر به دست داده است اما این سؤال همچنان باقی است که آیا این یافته ها می توانند در مورد دیگر فرهنگ ها خصوصاً فرهنگ های شرقی صادق باشند یا خیر؟

1 - Feingold

2 - Simon, & Evans

3-Toro-Morn, & Sprecher

4- Hatfield

5-Medora, Larson, Hortacsu, & Dave

برای پاسخ به این سؤال این پژوهش در پی آن است که : ۱- بر اساس رویکرد تکاملی و براساس تحقیقات انجام گرفته توسط باس پرسشنامه ای را جهت بررسی معیارهای انتخاب همسر در بین زنان و مردان تدوین نماید و ۲- با توجه به اهمیتی که فرهنگ در انتخاب معیارهای همسرگزینی دارد این معیارها را در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه شهید چمران اهواز با سه قومیت بختیاری، کرد و عرب زبان مورد مقایسه قرار دهد.

ضرورت و اهمیت پژوهش

انسان موجودی انتخاب گر است (قرآن مجید، سوره انسان، آیه ۳) و در بیشتر اوقات زندگی دست به انتخاب می زند. در زندگی نقاط تعیین کننده ای وجود دارد که سر نوشت ساز است. یکی از مهمترین آن ها تصمیم گیری برای انتخاب همسر می باشد. همسرگزینی از جمله انتخاباتی است که نتیجه ی آن برای همه ی عمر ماندگار خواهد بود. هیچ انتخابی مانند همسرگزینی از آثار و پیامدهایی به درازای یک عمر و ادامه ی نسل برخوردار نیست. بنیان نهادن خانواده سالم با انتخاب همسر خوب و ازدواج شروع می شود که باید بر اساس اصولی درست صورت بگیرد. اهمیت این انتخاب به قدری است که سعادت، رضایت و یا ناکامی های فرد در زندگی را تا حدی می توان به چگونگی این انتخاب مربوط دانست؛ لذا دقت و دور اندیشی در این گزینش امری منطقی می نماید. تنوع و پیچیدگی معیارها، پدیده ی همسرگزینی را با دشواری مواجه می کند. با این حال، شناخت معیارها و میزان اهمیت آن ها تا حدودی از این دشواری می کاهد. آگاهی از عوامل مختلفی که بر این انتخاب اثر می گذارد و تلاش در جهت معقولانه انجام دادن این امر خطیر، سرمایه گذاری برای حصول یک زندگی شاد و لذت بخش است که پیامد آن کاهش میزان نارضایتی زناشویی و در نتیجه طلاق است. با توجه به اهمیتی که فرهنگ در انتخاب همسر دارد، بررسی تفاوت های فرهنگی در این زمینه می تواند موجب روشن تر شدن این تفاوت ها گردد و نتایج این تحقیق می تواند تا حدودی راهگشای روان شناسان و مشاوران خانواده در زمینه کمک به افراد برای انتخاب همسر

مناسب باشد. همچنین، بر اساس بررسی پیشینه ی تحقیقات انجام گرفته در ایران مشخص گردید پیرامون موضوع ملاک های انتخاب همسر از دیدگاه های مختلف خصوصاً دیدگاه همسان همسری تحقیقات گونا گونی در کشور صورت گرفته است؛ اما در زمینه تفاوت های همسرگزینی در زنان و مردان از دیدگاه تکاملی تا کنون تحقیقی صورت نگرفته است. لذا انجام این تحقیق می تواند باعث غنی تر شدن دانش و اطلاعات در زمینه انتخاب همسر گردد. و با توجه به جوانی جمعیت ایران آگاهی از تفاوت های زنان و مردان با فرهنگ های مختلف به منظور کمک به آنها در امر انتخاب همسر، ضروری به نظر می رسد.

هدف از پژوهش حاضر، بررسی معیارهای همسر گزینی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز می باشد. به این منظور در این تحقیق معیارهای انتخاب همسر بین دانشجویان دختر و پسر مورد مقایسه قرار گرفت. همچنین سه قومیت مختلف کرد، بختیاری و عرب زبان، جهت بررسی تأثیر فرهنگ بر معیارهای همسر گزینی با یکدیگر مقایسه شدند. در نتیجه با شناسایی تأثیراتی که جنسیت و فرهنگ بر معیارهای انتخاب همسر دارد، می توان از آن ها در مشاوره ی پیش از ازدواج و کمک به جوانان، برای انتخاب همسر مناسب استفاده لازم را نمود.

سؤال های تحقیق

- ۱- رجحان های همسرگزینی در میان دانشجویان کدامند؟
- ۲- آیا رجحان های همسرگزینی در بین دانشجویان دختر و پسر تفاوت دارد؟
- ۳- آیا رجحان های همسر گزینی در بین دانشجویان با قومیت های کرد، بختیاری و عرب زبان تفاوت دارد؟